

Директор ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва НАМН України»
д.мед.н., проф. Надія ПОЛЬКА

« 27 » серпня 2024 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Петренко Олени Дмитрівни

на тему: «Наукове обґрунтування концептуальних основ системи профілактики аліментарно-залежних захворювань у дітей та молоді», яка подана на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.02.01 - Гігієна та професійна патологія

Дисертація Петренко Олени Дмитрівни «Наукове обґрунтування концептуальних основ системи профілактики аліментарно-залежних захворювань у дітей та молоді», яка подана на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.02.01 - Гігієна та професійна патологія є цілісною, завершеною науковою працею.

Науковий консультант – доктор медичних наук, професор, завідувачка лабораторії гігієни харчування та безпеки харчової продукції Гуліч Марія Павлівна.

Ким і коли затверджена тема дисертації. Тема дисертації «Наукове обґрунтування концептуальних основ системи профілактики аліментарнозалежних захворювань у дітей та молоді» затверджена на засіданні Вченої Ради протокол № 4 від 31.10.2022

Відомості щодо проведення біоетичної експертизи дисертаційного дослідження. Антиплагіатна перевірка. Дисертаційна робота Петренко О.Д.

«Наукове обґрунтування концептуальних основ системи профілактики аліментарно-залежних захворювань у дітей та молоді» була виконана з дотриманням існуючих біоетичних норм та стандартів щодо проведення наукових досліджень. Відповідні висновки Комітету з медичної етики були отримані на дослідження, які лягли в основу цієї роботи, оскільки вони проводилися в рамках наукових програм ДУ «ІГЗ НАМНУ». Дисертація відповідає принципам академічної доброчесності. Використані в докторській дисертації літературні джерела, спрямовані висвітлення основних наукових результатів роботи, а також окремі наукові тексти, ідеї, розробки, результати й матеріали інших авторів супроводжуються посиланням на авторів та/або на джерело опублікування.

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Актуальність дослідження аліментарно-залежних захворювань серед дітей та молоді в Україні зростає на тлі сучасних викликів, пов'язаних із погіршенням стану здоров'я населення. Зростаюча кількість досліджень у сфері громадського здоров'я як вітчизняних, так і міжнародних науковців, вказує на зростання уваги до питань захворюваності на аліментарно-залежні хвороби серед молодого покоління.

Одним із головних факторів цього явища є недостатній рівень організації здорового харчування в навчальних закладах, що особливо стосується дітей з особливими дієтичними потребами. Відсутність системного підходу до забезпечення належних умов харчування негативно впливає на здоров'я дітей, ускладнюючи їхній фізичний та психічний розвиток. Це ставить під загрозу реалізацію права дітей на здоров'я та освіту.

Актуальність цієї роботи полягає у необхідності ретельного дослідження аліментарно-залежних захворювань серед дітей та молоді з метою збереження їхнього здоров'я та формування здорових харчових звичок. Враховуючи широке розповсюдження цих захворювань та прогноз формування здоров'я майбутніх поколінь, важливо розробити дієві стратегії профілактики та корекції харчової поведінки. У сучасному контексті дослідження таких

захворювань є критичним для формування стратегій, що сприятимуть зниженню їхньої поширеності, покращенню якості життя та підтримці здоров'я населення.

Впровадження цих заходів може суттєво покращити стан здоров'я дітей в Україні, знизити економічний тягар на систему охорони здоров'я та забезпечити стійкий розвиток суспільства. Це визначає актуальність і своєчасність проведення подібних досліджень, які мають на меті адаптацію та впровадження найкращих світових практик у сфері профілактики та лікування аліментарно-залежних захворювань у дітей та молоді.

Дисертаційна робота виконана на базі ДУ «ІГЗ ім. О.М. Марзєєва НАМН України» в рамках наступних науково-дослідних робіт:

- Вивчити мікроелементне забезпечення та розповсюдженість патологічних станів різної етіології у дітей – мешканців радіоактивно забруднених територій (№ держреєстрації 0115U000651, роки виконання 2015 - 2018)
- Обґрунтування наукових засад реалізації заходів профілактики неінфекційних захворювань в Україні відповідно до Цілей сталого розвитку (№ держ. реєстрації 0116U000758, роки виконання 2016 - 2018)
- Наукове обґрунтування удосконалення організації харчування дітей в Новій українській школі (№ держ. реєстрації 0120U105403, роки виконання 2021 - 2023)

Формулювання наукової проблеми, розв'язання якої отримано в дисертації. Зниження захворюваності та поширеності захворювань аліментарно-залежного генезу серед дітей та підлітків шляхом удосконалення заходів щодо їх попередження

Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, їх новизна. Особистий внесок здобувача в отримання наукових результатів. Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлені власні ідеї і розробки автора, що дозволили вирішити поставлені завдання. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, які сформульовано

дисертанткою особисто. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувача. Автором самостійно здійснено інформаційний пошук та аналіз даних вітчизняної і зарубіжної літератури за темою дисертації, визначено мету і завдання дослідження, розроблено програму дослідження. При цьому автором опановано і адаптовано методики, необхідні для досягнення поставленої мети та виконання завдань дисертаційної роботи, проведено збір первинних матеріалів. Дисертант особисто провів статистичну обробку, аналіз та інтерпретацію отриманих результатів. Матеріали дисертації відображені у опублікованих наукових працях за темою. Загалом у дисертаційній роботі автор самостійно сформулював висновки та практичні рекомендації.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, отриманих результатів, та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується комплексним підходом до проведення досліджень, використанням сучасних методів аналізу та обробки даних, застосуванням репрезентативних вибірок, а також статистичною верифікацією отриманих даних. Автор спирався на вітчизняні та міжнародні наукові дослідження, що дозволило забезпечити валідність та надійність висновків. Додатково, надійність результатів підтверджується їх практичним застосуванням у ряді технологічних та нормативно-правових документів, розроблених на основі матеріалів дисертації.

Відповідно до мети та завдань, дослідження виконано в декілька етапів. На першому етапі здійснено аналітичний огляд зарубіжних та вітчизняних наукових джерел щодо питань організації та впровадження соціально-профілактичних заходів для харчування дітей та молоді. Встановлено, що обрана проблематика є актуальною для України, що підтверджує доцільність проведення наукових досліджень у цьому напрямку.

На другому етапі роботи розроблено програму дослідження, визначено об'єкт та предмет дослідження, обрано відповідні поставленим завданням матеріали та методи. Проведено розрахунки щодо визначення необхідних обсягів дослідження для отримання достовірних результатів, визначено часові межі проведення досліджень та безпосередньо регіони та навчальні заклади, де заплановано проведення дослідження.

На третьому етапі проводилося дослідження епідеміологічної ситуації щодо загальної захворюваності та захворювань, які розглядаються, як аліментарно-залежні, зокрема, анемії, в тому числі залізодефіцитні, хвороби ендокринної системи (дифузний зоб I ступеня, дифузний зоб II-III ступеня, ожиріння), а також хвороби органів травлення в Україні впродовж вісімнадцятирічного періоду: з 2000 по 2017 рр.

На наступному етапі проводилась ретроспективна оцінка рівнів споживання окремих груп харчових продуктів населенням України. Дослідження включало аналіз інформації національних державних статистичних даних щодо харчування населення та його змін протягом тривалого періоду.

Далі проводилася оцінка ефективності наявних заходів профілактики аліментарно-залежних захворювань. Оцінювання включало аналіз впливу освітніх програм, організаційних заходів у сфері харчування та законодавчих ініціатив на якість харчування дітей та молоді. Це дозволило визначити ефективність поточних заходів і виявити області, які потребують подальшого вдосконалення.

На шостому етапі дослідження проводилася розробка нормативної, методичної та технічної документації. В основу розробки зазначених документів покладено результати досліджень особливостей звичок та харчової поведінки дітей 6-18 років, а також експертні твердження та висновки батьків щодо впровадження змін у шкільному харчуванні.

На завершальному етапі дисертаційної роботи, який включав розробку та оцінку заходів з оптимізації державного регулювання та нормативно-правового забезпечення системи соціально-профілактичних заходів для харчування дітей

та молоді з метою профілактики аліментарно-залежних захворювань в Україні, проведено експертну оцінку доцільності впровадження запропонованої системи.

Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

Наразі дане дослідження є першим комплексним науковим дослідженням в Україні, яке спрямоване на аналіз та оцінку особливостей дитячої захворюваності в Україні з визначенням внеску аліментарно-залежних хвороб дітей та підлітків у загальну захворюваність та науковому обґрунтуванні системи профілактики такого роду хвороб. У результаті проведених досліджень вперше:

-на підставі вивчення динаміки захворюваності дітей різних вікових груп за період 2000-2017 роки встановлено регіональні, часові та вікові особливості захворюваності та поширеність її серед дітей та молоді;

-виявлено внесок аліментарно-залежних захворювань до яких відносяться захворювання крові та кровотворних органів, анемій, зокрема залізодефіцитних, хвороб ендокринної системи (дифузний зоб I ступеня, дифузний зоб II-III ступеня, ожиріння), а також хвороб органів травлення;

-показано залежність розвитку дитячої захворюваності від екологічного та економічного стану умов проживання, індикаторним показником яких є наступні залежності загальної захворюваності: на території областей з підвищеним радіаційним контролем > областей з переважно промисловим характером діяльності ≥ областей з переважно сільськогосподарським господарюванням > ендемічних областей з недостатнім вмістом у ґрунтах йоду, селену тощо;

-доведено відсутність в країні єдиної обов'язкової системи організації та забезпечення диференційного харчування дітей молодших класів, підлітків, студентської молоді та дітей з особливими дієтичними потребами;

-на підставі аналізу даних соціологічного опитування на індивідуальному, груповому, популяційному рівнях визначено стан обізнаності та усвідомлення

(компетентності) ризиків для здоров'я, пов'язаних з харчуванням. Виявлено особливості харчових звичок і поведінки серед дітей та молоді в сучасних умовах;

-на підставі порівняльного аналізу вітчизняного та міжнародного законодавства в галузі забезпечення організованого харчування для учнів навчальних закладів, у тому числі, дітей з особливими дієтичними потребами, надано оцінку діючої нормативно-правової бази в сучасних умовах на території України відповідно до вимог ВООЗ. Визначено невідповідність державних норм та визначено напрями її подальшого удосконалення;

-науково обґрунтовано новітні профілактичні заходи для запобігання неінфекційних захворювань у дітей та молоді, включаючи розробку та впровадження медико-освітніх технологій як ключової частини системи профілактики аліментарно-залежних захворювань;

-обґрунтовано доцільність, обсяги та напрями створення системи моніторингу аліментарно-залежних захворювань дітей та молоді в сучасних умовах.

-визначено принципи та основи, на яких має функціонувати ця система, а також її змістове наповнення;

розроблено та обґрунтовано шляхи забезпечення та моделі організації харчування дітей з особливими дієтичними потребами в рамках Нової української школи;

-виявлено нові дані щодо взаємозв'язку між впливом стресу внаслідок військових дій та харчовою поведінкою у дітей шкільного віку.

Отримані результати є значним внеском у розвиток наукових знань щодо зниження впливу аліментарних факторів ризику на здоров'я дітей та молоді, що сприятиме поліпшенню загального стану здоров'я населення.

Теоретичне значення. Теоретичне значення у вивченні часових, вікових та регіональних особливостей формування загальної захворюваності та поширеності хвороб за період 2000-2017 рр.;

Встановлено вікові особливості формування аліментарно-залежних хвороб і визначено соціальну небезпеку в разі переходу підліткової за віком групи до групи дорослих;

На підставі аналізу та гігієнічної оцінки сучасного стану вітчизняної системи організованого харчування в закладах освіти та співставлення з міжнародним досвідом розроблено Алгоритм впровадження здоров'язберігаючих освітніх технологій в навчальний процес вищих навчальних закладів України

Використання результатів роботи. Результати аналітичних, натурних досліджень та їх теоретичного узагальнення використано у розробці ряду нормативно-правових документів та впроваджено їх у практику Центрів контролю та профілактики хвороб МОЗ України, а також у систему освіти навчальних закладів різного рівня (заклади загальної середньої освіти, заклади вищої освіти). До найбільш значущих нормативно-методичних та правових документів відносяться:

1. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі (затверджено Указом Президента України від 25.05.2020 № 195/2020)
2. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти (затверджено Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205)
3. Норми та Порядок організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку (затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 24.03.2021 № 305)
4. Технологічні карти для страв, призначених для організації шкільного харчування (висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи від 20.09.2021 № 169/8)
5. Примірне чотиритижневе сезонне меню, рекомендоване для організації триразового харчування дітей віком від 1 до 6(7) років в закладах освіти та інших організованих дитячих колективах (на осінній та зимовий періоди)

(затверджено Наказами МОЗ України від 05.11.2021 № 2441 та 03.02.2022 № 215)

6. Алгоритм впровадження здоров'язберігаючих освітніх технологій в навчальний процес вищих навчальних закладів

7. Методичні рекомендації щодо організації безглютенowego харчування в закладах освіти (проект)

8. Навчальний курс щодо навиків правильного харчування (в освітній процес загальноосвітніх навчальних закладів)

Окрім цього, у співавторстві з фахівцями інших організацій та наукових закладів розроблено:

1. Збірник рецептур страв, кулінарних виробів і напоїв (технологічних карт) для харчування дітей шкільного віку. Для закладів освіти, дитячих закладів оздоровлення та відпочинку та закладів сфери соціального захисту. Київ: Київський Національний торговельно-економічний університет; 2021. 672 с.

2. Збірник рецептур страв для харчування дітей в закладах освіти, дитячих закладах оздоровлення та відпочинку та закладах соціального захисту. Київ: GFA Consulting Group; 2024. 882 с.

Результати досліджень впроваджено у навчальний процес кафедр: Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова; Дніпровського державного медичного університету; Запорізького та Дніпровського обласних центрів контролю та профілактики хвороб МОЗ України, що підтверджено відповідними актами впровадження.

Повнота викладення матеріалів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих зі співавторами та зарахованих за темою дисертації Всього за темою дисертації опубліковано в 57 наукових праць: у тому числі 21 наукові праці у наукометричних та фахових виданнях, іноземних – 3, Scopus та Web of Science – 5, 10 – в інших виданнях, колективних монографій – 3, із них 1 в інших державах (Чехія), а також у 18 тезах доповідей матеріалів з'їздів і конференцій, написаних одноосібно та у співавторстві, видано 3 інформаційні листи, 1 методичні рекомендації, 2

збірники рецептур та технологічних карт страв та напоїв, призначені для організованого харчування дітей, 1 свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію, 1 свідоцтво на винахід.

Відомості про апробацію результатів дисертації.

Дисертантка доповіла основні положення роботи в Україні та за кордоном на таких наукових фахових форумах, як: Київська конференція з аналітичної хімії, науково-практична конференція (Київ, 2015); Актуальні питання гігієни та екологічної безпеки України (одинадцяті марзеєвські читання); науково-практична конференція (Івано-Франківськ, 2015); Актуальні питання гігієни та екологічної безпеки України, науково-практична конференція (Київ, 2018); Актуальні питання гігієни та екологічної безпеки України, науково-практична конференція (Київ, 2019); Здоров'я, харчування, довголіття, науково-практична конференція (Київ, 2021); Актуальні питання гігієни та екологічної безпеки України, науково-практична конференція (Київ, 2021); Актуальні питання гігієни та екологічної безпеки України, науково-практична конференція (Київ, 2022); Здорове харчування від дитинства до довголіття: стан та перспективи, науково-практична конференція (Київ, 2022); Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини, науково-практична конференція (Київ, 2023); Здорове харчування від дитинства до довголіття: стан та перспективи, науково-практична конференція (Київ, 2023); Актуальні питання громадського здоров'я та екологічної безпеки України, науково-практична конференція (Київ, 2023); European Nutrition Conference, міжнародна конференція (Базель, Швейцарія, 2023); Вода і здоров'я людини, науково-практична конференція (Ужгород, 2013); Хімічна безпека: проблеми і рішення. Наукові і практичні аспекти вирішення проблем хімічної безпеки, міжнародна конференція (Севастополь, 2013); Сучасні тенденції розвитку медичної науки та медичної практики, науково-практична конференція (Львів, 2014).

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Корзун В., Котикович Ю., Петренко О. Роль харчування в етіології та профілактиці йододефіцитних захворювань. Проблеми старения и

- долголетия. 2011;(2):189-96. *(Дисертантом проведено аналіз літератури, підготовку матеріалів до друку)*
2. Петренко О., Мельниченко Т. Йод і селен в продуктах моря: оцінка результатів дослідження. Довкілля та здоров'я. 2014. № 1(68). С. 22-7.*(Дисертантом проведено статистична обробка даних, дослідження, написання статті)*
  3. Петренко О. Ефективний і надійний контроль вмісту йоду в об'єктах навколишнього середовища – актуальне завдання сьогодення. Гігієна населених місць. 2015;(65):200-3.*(Дисертантом проведено аналіз літератури, статистична обробка даних, дослідження, написання статті, підготовку матеріалів до друку)*
  4. Петренко О. Еколого-гігієнічні аспекти оцінки вмісту есенційних мікроелементів у харчових продуктах півночі України. Проблеми харчування. 2015;(2):25-9.*(Дисертантом проведено аналіз літератури, статистична обробка даних, дослідження вмісту йоду в продуктах, написання статті)*
  5. Петренко О. Moderní aspekty vedy. Česka republika: Mezinorodné Ekonomické Instituts.r.o.; 2024. Сучасний стан та підходи до оптимізації системи профілактики аліментарно-залежних захворювань у дітей та молоді в Україні; р. 325-38 *(Дисертантом проведено дослідження, написання, підготовку матеріалів до друку)*
  6. Сердюк А., Гуліч М., Петренко О., Любарська Л., Коблянська А. Оцінка обізнаності та усвідомлення студентською молоддю ролі харчування в розвитку неінфекційних захворювань. Довкілля та здоров'я. 2019; (2 (91)):27-31. <https://doi.org/10.32402/dovkil2019.02.027>*(Дисертантом проведено аналіз літератури, статистична обробка даних)*
  7. Сердюк А.М., Гуліч М.П., Петренко О.Д., Любарська Л.С., Коблянська А.В. Обізнаність та усвідомлення студентською молоддю загрози для здоров'я факторів ризику розвитку неінфекційних хвороб – сучасний стан проблеми. Медичні перспективи. 2019; 24(1):4-14. <https://doi.org/10.26641/2307->

- [0404.2019.1.162168](https://doi.org/10.26641/2307-0404.2019.1.162168) (**Web of science**) *(Дисертантом проведено дослідження, написання статті)*
8. Гуліч М.П., Петренко Е.Д., Любарська Л.С., Депутат Ю.М. Харчування солдатів у бойових умовах: еволюція від запорозької січі до сьогодення. Медичні перспективи. 2020; 25(1):221-9. <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2020.1.200423> (**Web of science**) *(Дисертантом проведено аналіз літератури, підготовку матеріалів до друку)*
9. Гуліч М.П., Петренко О.Д., Любарська Л.С. Компетентності, набуті в шкільному віці, та їх роль у формуванні харчової поведінки молоді. Довкілля та здоров'я. 2021; 99 (2):22-7. <https://doi.org/10.32402/dovkil2021.02.022> *(Дисертантом проведено аналіз літератури, статистична обробка даних, дослідження)*
10. Kalynychenko I.O., Gulich M.P., Petrenko O.D., Liubarska L.S., Latina H.O. Awareness of the threat to the health of behavioral risk factors for noncommunicable diseases by future teachers. World of Medicine and Biology. 2023;19(83):77. <https://doi.org/10.26724/2079-8334-2023-1-83-77-81> (**Web of science, Scopus**) *(Дисертантом проведено статистична обробка даних, дослідження)*
11. Гуліч М.П., Петренко О.Д. Здорове харчування як фактор запобігання захворювань: політика ВООЗ та вітчизняний досвід (до 75-річчя ВООЗ в Україні). Медичні перспективи. 2023; 28(3):152-62. <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2023.3.289218> (**Web of science**) *(Дисертантом проведено аналіз літератури, підготовку матеріалів до друку)*
12. Гуліч М.П., Петренко О.Д., Антомонов М.Є., Федорова Д.В., Вепсяляйнен Х., Еркола М. Розлади харчової поведінки у дітей як наслідок стресу, спричиненого війною: загальні результати дослідження. Довкілля та здоров'я. 2023; (4 (109)):37-45. <https://doi.org/10.32402/dovkil2023.04.037> *(Дисертантом проведено аналіз літератури, статистична обробка даних, дослідження, написання статті)*

13. Гуліч М.П., Харченко О.О., Петренко О.Д., Ященко О.В., Любарська Л.С. Харчування та стрес: виклики воєнного стану. Довкілля та здоров'я. 2023; (3 (108)):31-8. <https://doi.org/10.32402/dovkil2023.03.031> (Дисертантом проведено аналіз літератури, підготовку матеріалів до друку)
14. Гуліч М.П., Петренко О.Д. Шкільне харчування: національні стандарти та принципи організації. Гігієна населених місць. 2023(73):132-40. <https://doi.org/10.32402/hygiene2023.73.132> (Дисертантом проведено аналіз літератури, написання статті, підготовку матеріалів до друку)
15. Gulich M., Petrenko O. Feature so feating behavior of early school-age children in the context of the implementation of the school meals reform. ScienceRise: Medical Science. 2024;59(2):51-7. <https://doi.org/10.15587/2519-4798.2024.308220> (Дисертантом проведено аналіз літератури, статистична обробка даних, дослідження, написання статті, підготовку матеріалів до друку)
16. Петренко О. Основи та передумови профілактики аліментарно-залежних захворювань у дітей та молоді в Україні. Перспективи та інновації науки. 2024;(7(41)). [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-7\(41\)-1110-1121](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-7(41)-1110-1121) (Дисертантом проведено аналіз літератури, написання статті)
17. Гуліч М., Петренко О. Проблемні питання забезпечення харчуванням дітей з особливими дієтичними потребами в закладах освіти України. Перспективи та інновації науки. 2024;(5(39)). [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-5\(39\)-1195-1206](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-5(39)-1195-1206) (Дисертантом проведено дослідження, написання статті, підготовку матеріалів до друку)
18. Гуліч М.П., Петренко О.Д. Сучасний стан та просторово-часові тенденції аліментарно-залежної захворюваності дитячого населення України. Довкілля та здоров'я. 2024; (1 (110)):32-8. <https://doi.org/10.32402/dovkil2024.01.032> (Дисертантом проведено статистична обробка даних, дослідження)
19. Петренко О.Д., Гуліч М.П., Любарська Л.С. До питання актуальності запровадження безглютенового шкільного харчування. Довкілля та здоров'я.

- 2023; (2 (107)):48-55. <https://doi.org/10.32402/dovkil2023.02.048> (Дисертантом дослідження, написання статті, підготовку матеріалів до друку)
- 20.Петренко О.Д., Гуліч М.П. Ретроспективний аналіз споживання основних груп харчових продуктів населенням України. Довкілля та здоров'я. 2024; (2 (111)):48-53. <https://doi.org/10.32402/dovkil2024.02.048> (Дисертантом проведено статистична обробка даних, дослідження, написання статті, підготовку матеріалів до друку)
- 21.Гуліч М.П., Петренко О.Д. Харчові звички у підлітковому віці: аналіз сучасного стану. Довкілля та здоров'я. 2024; (3 (112)):25-32. <https://doi.org/10.32402/dovkil2024.03.025> (Дисертантом проведено аналіз літератури, статистична обробка даних, дослідження, написання статті, підготовку матеріалів до друку)
- 22.Gulich M., Fedorova D., Petrenko O., Vepsäläinen H., Erkkola M. War exposure and changes in eating behaviours in Ukrainian school-aged children: a cross-sectional online survey. Maternal & Child Nutrition. 2024 Sep 5. <https://doi.org/10.1111/mcn.13729> (Web of science, Scopus) (Дисертантом проведено статистична обробка даних, дослідження)
- 23.Чорна А.І., Шульга О.С., Петренко О.Д., Арсеньєва Л.Ю., Голь А.О., Кравчено О.В., винахідники. Патент на винахід "Спосіб йодування хлібобулочних виробів за допомогою їстівного покриття". Патент 114573. 26 черв. 2017. 4 с. (Дисертантом проведено дослідження)

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

- 24.Мазаракі А., редактор. Збірник рецептур страв, кулінарних виробів і напоїв (технологічних карт) для харчування дітей шкільного віку. Для закладів освіти, дитячих закладів оздоровлення та відпочинку та закладів сфери соціального захисту. Київ: Київський Національний торговельно-економічний університет; 2021. 672 с.
- 25.Клопотенко Є.В., Гуліч М.П., Гончар Ю.М., Любарська Л.С., Петренко О.Д., Григоренко А.А., Ламбріно І.Ф., Скорбун І.А. Збірник рецептур страв для

- харчування дітей в закладах освіти, дитячих закладах оздоровлення та відпочинку та закладах соціального захисту. Київ: GFA Consulting Group; 2024. 882 с.
26. Гуліч М.П., Петренко О.Д., Любарська Л.С., Харченко О.О., Яценко О.В. Організація шкільного харчування: міжнародний та вітчизняний досвід. Гігієна населених місць; 2019(69):165-72. <https://doi.org/10.32402/hygiene2019.69.165>
27. Гуліч М.П., Петренко О., Любарська Л. До питання необхідності впровадження здоров'язберігаючих освітніх технологій в навчальний процес вищих навчальних закладів. Гігієна населених місць. 2018;(68):211-8.
28. Корзун В., Мельниченко Т., Петренко О., Тихоненко Ю. Сьогодення і біоетика. Київ: Авіцена; 2011. Біоетичні підходи при виборі та застосуванні засобів профілактики йододефіцитних захворювань; р. 385-94.
29. Корзун В., Петренко О., Котикович Ю., Болохнова Т., Деркач А., Гайдук М. Актуальні питання захисту довкілля та здоров'я населення. Київ; 2015. Закономірності формування мікроелементозів у населення Північного регіону України; р. 335-56.
30. Корзун В., Болохнова Т., Деркач А., Котикович Ю., Петренко О., Тананакіна Н. Проблеми йододефіцитних захворювань у вагітних. Чорнобиль: екологія і здоров'я. 2015;(3):62-81.
31. Сердюк А., Гуліч М.П., Коблянська А., Любарська Л., Петренко О., Харченко О., Яценко О., Ольшевська О. Актуальні питання захисту довкілля та здоров'я населення України (результати наукових розробок 2018 р) К., 2019. вип 5. С. 18 – 100. Київ; 2019. Обґрунтування наукових засад реалізації заходів профілактики неінфекційних захворювань в Україні відповідно до цілей сталого розвитку; с. 18-100.
32. Гуліч М., Петренко О., Любарська Л. Забезпечення шкільним харчуванням дітей з особливими потребами – актуальне завдання сьогодення. Міжнародний журнал педіатрії, акушерства та гінекології. 2021;(1):41.

- 33.Петренко О., Мельниченко Т. Гігієнічна оцінка продуктів харчування з позицій втрати ними мікроелементів в процесі технологічної обробки та зберігання. Медичний форум. 2014;(3):171-5.
- 34.Мельниченко Т., Петренко О. Проблемні питання визначення мікроелементів методом інверсійної вольтамперометрії і шляхи їх вирішення. Журнал хроматографічного товариства. 2014;(1-4):44-51.
- 35.Чорна А.І., Шульга О.С., Петренко О.Д., Арсеньєва Л.Ю., Голь А.О., Кравченко О.В., винахідники. Патент на корисну модель "Спосіб йодування хлібобулочних виробів за допомогою їстівного покриття". Патент 110871. 25 жовт. 2016. 4 с.
- 36.Гуліч М., Петренко О.Д., Любарська Л.С., Коблянська А.В., Харченко О., Ященко О. Алгоритм впровадження здоров'язберігаючих освітніх технологій в навчальний процес вищих навчальних закладів України. Київ: Укрмедпатентінформ; 2019. 4 с. Інформаційний лист № 84.
- 37.Гуліч М., Петренко О.Д., Любарська Л.С. Організація харчування дітей з особливими дієтичними потребами в закладах загальної середньої освіти. Київ: Укрмедпатентінформ; 2023. 4 с. Наукове повідомлення № 46/9/23.
- 38.Корзун В., Котикович Ю., Парац А., Петренко О.Д., Болохнова Т., Деркач А. Використання чорноморської водорості цистозіри для індивідуальної та групової профілактики йоддефіцитних захворювань. Київ: Укрмедпатентінформ; 2012. 7 с. Інформаційний лист № 241.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

- 39.Мельниченко Т., Петренко О. Окремі аспекти визначення мікроелементів методом інверсійної вольтамперометрії.:Київська конференція з аналітичної хімії; 7-9 жовт. 2015; Київ. с. 131.
- 40.Петренко О. Оцінка вмісту деяких мікроелементів в харчових продуктах загального вжитку Північного регіону України.:Актуальні питання гігієни та екологічної безпеки України (одинадцяті марзеєвські читання); 8-9 жовт. 2015; Івано-Франківськ. с. 223-5.

41. Гуліч М., Любарська Л., Коблянська А., Петренко О., Харченко О., Ященко О. Вивчення обізнаності студентів вищих навчальних закладів України щодо впливу поведінкових факторів ризику на розвиток неінфекційних захворювань.: Актуальні питання гігієни та екологічної безпеки України; 11-12 жовт. 2018; Київ. с. 124-7
42. Гуліч М., Петренко О., Нікуліна Л., Діденко З. Досвід впровадження в учбовий процес закладів загальної освіти курсу "Гігієна харчування".: Актуальні питання гігієни та екологічної безпеки України; 17-19 жовт. 2019; Київ. с. 204-7.
43. Гуліч М., Петренко О., Любарська Л. Пріоритети та стереотипи харчування молоді як фактор розвитку хронічних неінфекційних захворювань.: Здоров'я, харчування, довголіття; 17 трав. 2021; Київ. с. 36-9.
44. Гуліч М., Петренко О., Любарська Л., Харченко О., Ященко О., Ольшевська О. Удосконалення організації шкільного харчування – необхідна ланка державної політики зміцнення здоров'я дітей.: Актуальні питання гігієни та екологічної безпеки України; 21-22 жовт. 2021; Київ. с. 427-9.
45. Петренко О., Гуліч М., Любарська Л., Харченко О., Ященко О., Моїсеєнко І. Проблема забезпечення шкільним харчуванням дітей з особливими дієтичними потребами в Україні.: Актуальні питання гігієни та екологічної безпеки України; 20-21 жовт. 2022; Київ. с. 387-9.
46. Гуліч М., Петренко О., Любарська Л., Харченко О., Ященко О., Моїсеєнко І. До питання визначення наявних порушень харчової поведінки дітей в умовах стресу, пов'язаного з війною.: Актуальні питання гігієни та екологічної безпеки України; 20-21 жовт. 2022; Київ. с. 367-9.
47. Гуліч М., Петренко О. Порушення харчової поведінки дітей в умовах військового стресу - проблема сьогодення.: Здорове харчування від дитинства до довголіття: стан та перспективи; 24 листоп. 2022; Київ. с. 18-20.

48. Гуліч М., Петренко О., Любарська Л. Проблема порушення харчової поведінки дітей як наслідок військового стресу.: Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини; 15 берез. 2023; Київ. с. 92-3.
49. Гуліч М., Петренко О., Антомонов М., Федорова Д., Вепсяляйнен Х., Ерккола М. Стресові розлади харчування у дітей в умовах війни - загроза здоров'ю в подальшому житті.: Здорове харчування від дитинства до довголіття: стан та перспективи; 27 жовт. 2023; Київ.
50. Gulich M., Petrenko O., Fedorova D., Vepsäläinen H., Erkkola M. Distinguishing features of eating disorders in children in Ukraine during times of war.: Актуальні питання громадського здоров'я та екологічної безпеки України; 19 жовт. 2023; Київ. с. 151-2.
51. Gulich M., Fedorova D., Petrenko O., Vepsäläinen H., Erkkola M. War-Induced disrupted eating behaviors in Ukrainian school-aged children.: European nutrition conference. Basel Switzerland: MDPI; 2023.
<https://doi.org/10.3390/proceedings2023091077>
52. Гуліч М.П., Харченко О.О., Петренко О.Д. Війна в Україні: проблема забруднення сільгосппродукції на територіях після бойових дій. У: Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини: збірка матеріалів науково-практичної конференції з міжнародною участю; 2024 берез. 13; Київ. Київ: Інститут гігієни та екології; 2024. С. 96.
53. Корзун В., Котикович Ю., Петренко О., Писаренко Ю., Гайдук М., Деркач А. Вода як джерело йоду для профілактики йододефіцитних захворювань.: Вода і здоров'я людини; 19-20 квіт. 2013; Ужгород.; 2013. с. 38-42.
54. Мельниченко Т., Петренко О. Застосування методу інверсійної вольтамперометрії для аналізу харчових продуктів: проблеми, недоліки і переваги.: Хімічна безпека: проблеми і рішення. Наукові і практичні аспекти вирішення проблем хімічної безпеки; 4-7 серп. 2013; Севастополь.; 2013. с. 13.

55.Петренко О., Мельниченко Т. Оцінка вмісту йоду в збагачених йодвмісними сполуками продуктах харчування.:Актуальні питання громадського здоров'я та екологічної безпеки України; 19 жовт. 2023; Київ. с. 245-6.

56.Мельниченко Т., Петренко О. Роль техногенних та природних факторів у виникненні мікроелементозів у населення в сучасних умовах.:Сучасні тенденції розвитку медичної науки та медичної практики; 26-27 груд. 2014; Львів. с. 66-7.

57.Петренко О., Мельниченко Т. Інформативність анкетування для оцінки стану харчування окремих груп населення при плануванні та проведенні профілактичних заходів.: Сучасні тенденції розвитку медичної науки та медичної практики; 26-27 груд. 2014; Львів. с. 68-70.

Директоратом громадського здоров'я та профілактики захворюваності Міністерства охорони здоров'я України підтверджено авторську участь Петренко О.Д. (Лист МОЗ 26-04/29682/2-23 від 18.10.2023)в розробці наступних документів:

58.Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі, Указ Президента України № 195/. 25 трав. 2020. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text>

59.Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 2205. 25 верес. 2020. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text>

60.Про затвердження норм та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, Постанова Кабінету Міністрів України № 305, 24 берез. 2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2021-п#Text>

61.Про затвердження рекомендованого Примірною чотиритижневого сезонного меню, рекомендованого для організації триразового харчування дітей віком від 1 до 6 (7) років в закладах освіти та інших організованих дитячих колективах на осінній період, Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 2441, 5 листоп. 2021.

62. Про затвердження рекомендованого Примірною чотиритижневого сезонного меню, рекомендованого для організації триразового харчування дітей віком від 1 до 6 (7) років в закладах освіти та інших організованих дитячих колективах на зимовий період, Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 215, 3 лют. 2022.

63. Технологічні карти для страв, призначених для організації шкільного харчування. висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи від 20.09.2021 № 169/8.

Заслухавши та обговоривши доповідь Петренко Олени Дмитрівни, а також за результатами висновку наукового консультанта доктора медичних наук, професора, зав. лабораторії гігієни харчування та безпеки життєдіяльності, Гуліч Марії Павлівни прийнято висновок щодо дисертації «Наукове обґрунтування концептуальних основ системи профілактики аліментарно-залежних захворювань у дітей та молоді»:

1. Дисертація Петренко Олени Дмитрівни «Наукове обґрунтування концептуальних основ системи профілактики аліментарно-залежних захворювань у дітей та молоді» є завершеною науковою працею, у якій розв'язано важливу наукову проблему зниження захворюваності та поширеності захворювань аліментарно-залежного генезу серед дітей та підлітків шляхом удосконалення заходів щодо їх попередження, що має важливе значення для галузі знань 22 «Охорона здоров'я».

2. У 57 наукових праць: у тому числі 21 наукові праці у наукометричних та фахових виданнях, іноземних – 3, Scopus та Web of Science – 5, 10 – в інших виданнях, колективних монографій – 3, із них 1 в інших державах (Чехія), а також у 18 тезах доповідей матеріалів з'їздів і конференцій, видано 3 інформаційні листи, 1 методичні рекомендації, 2

збірники рецептур та технологічних карт страв та напоїв, призначені для організованого харчування дітей, 1 свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію, 1 свідоцтво на винахід.

3. Дисертація Петренко Олени Дмитрівни «Наукове обґрунтування концептуальних основ системи профілактики аліментарно-залежних захворювань у дітей та молоді» має наукову новизну, теоретичне та практичне значення та повністю відповідає вимогам пп. 7 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197 і рекомендується до офіційного захисту на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.02.01 – «гігієна та професійна патологія» у спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

Рецензент -

професор
кафедри громадського здоров'я,
епідеміології та екології
НУОЗ України імені П. Л. Шупика
д.мед.н., професор

Олександра ІВАХНО

Рецензент -

зав. лабораторії гігієни планування
та забудови населених місць
«ДУ ІГЗ НАМН України»,
д.мед.н., професор

Валентина МАХНЮК

Рецензент -

зав. лабораторії безпеки
життєдіяльності дитячого населення
«ДУ ІГЗ НАМН України»,
д.мед.н., ст. н.сп.

Аліна ПЛАТОНОВА